EIROPAS
KOMISIJA

Briselē, 13.9.2017.
COM(2017) 478 final

KOMISIJAS ZIŅOJUMS EIROPAS PARLAMENTAM UN PADOMEI

par Eiropas Savienības Tīklu un informācijas drošības aģentūras (ENISA) novērtējumu

1. IEVADS

1.1. PAR *ENISA*

Eiropas Savienības Tīklu un informācijas drošības aģentūra (*ENISA*) tika nodibināta 2004. gadā, un sākotnēji tās pilnvaras tika regulāri atjaunotas. Pašreizējās *ENISA* pilnvaras ir noteiktas ES Regulā Nr. 526/2013[1] („*ENISA* regula") un notek 2020. gada 19. jūnijā.

ENISA ir pilnvarota palīdzēt Savienībā panākt tīklu un informācijas drošību augstā pakāpē. *ENISA* regulā ir izklāstīti Aģentūras konkrētie mērķi un noteikts, ka tā:

- attīsta un saglabā augsta līmeņa lietpratību;
- palīdz Savienības iestādēm, struktūrām, birojiem un aģentūrām izstrādāt vajadzīgo politiku tīklu un informācijas drošības jomā;
- palīdz Savienības iestādēm, struktūrām, birojiem un aģentūrām un dalībvalstīm īstenot politiku, kas vajadzīga, lai ievērotu tiesiskās un reglamentējošās prasības tīklu un informācijas drošības jomā, kuras noteiktas pastāvošos un nākamos Savienības tiesību aktos, tādējādi sekmējot pienācīgu iekšējā tirgus darbību;
- palīdz Savienībai un dalībvalstīm stiprināt un uzlabot spējas un gatavību novērst, atklāt un risināt tīklu un informācijas drošības problēmas un incidentus;
- ar savu lietpratību veicina plašu sadarbību starp publiskā un privātā sektora subjektiem.

Turklāt ar ES Direktīvu Nr. 2016/1148[2] par pasākumiem nolūkā panākt vienādi augsta līmeņa tīklu un informācijas sistēmu drošību visā Savienībā („TID direktīvu") ES likumdevēji nolēma piešķirt Eiropas Savienības Tīklu un informācijas drošības aģentūrai būtiskas funkcijas tiesību aktu īstenošanā. Proti, Aģentūra nodrošina sekretariātu datordrošības incidentu reaģēšanas vienību *(CSIRT)* tīklam (izveidots nolūkā veicināt ātru un efektīvu operatīvo sadarbību starp dalībvalstīm), un, pildot savus uzdevumus, tiek aicināta palīdzēt Sadarbības grupai nodrošināt stratēģisku sadarbību. Turklāt TID direktīvā ir noteikts, ka *ENISA* pienākums ir atbalstīt dalībvalstis un Komisiju, nodrošinot ar ekspertu zināšanām un padomiem, kā arī vienkāršojot paraugprakses apmaiņu.

Aģentūra atrodas Grieķijā: administrācija ir Hēraklejā (Krētā), bet pamatdarbība notiek Atēnās. Šobrīd aģentūrā ir 84 darbinieki, un ikgadējais darbības budžets ir 11,25 miljoni eiro. Aģentūru vada izpilddirektors, bet pārvaldi veic Administratīvā padome, Valde un Pastāvīgā ieinteresēto personu grupa. Sadarbību ar dalībvalstīm veicina neoficiāls valstu sadarbības koordinatoru tīkls.

1.2. ZIŅOJUMA MĒRĶIS

ENISA regulas 32. pantā ir noteikts, ka līdz 2018. gada 20. jūnijam Komisija izvērtē *„Aģentūras un tās darba prakses ietekmi, lietderību un efektivitāti"*, kā arī apsver, vai ir nepieciešams pagarināt pašreizējo pilnvaru termiņu.

---

[1] http://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/?qid=1495472820549&uri=CELEX:32013R0526

[2] http://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/?uri=uriserv:OJ.L_.2016.194.01.0001.01.ENG&toc=OJ:L:2016:194:TOC

Ņemot vērā ievērojamās izmaiņas kiberdrošības jomā kopš 2013. gada, kad tika pieņemta pašreizējā *ENISA* regula, – ņemot vērā sasniegto gatavības līmeni politikā, tirgū un tehnoloģisko līmeni – Komisija 2016. gada paziņojumā par Eiropas Kiberizturētspējas sistēmas nostiprināšanu un konkurētspējīgu un inovatīvu kiberdrošības nozares sekmēšanu[3] paziņoja, ka veiks *ENISA* darba izvērtēšanu un pārskatīšanu. Komisija īpaši atzīmēja, ka *ENISA* darba pārskatīšana nodrošinātu iespēju izvērtēt iespējamu Aģentūras spēju un potenciāla palielināšanu, lai dalībvalstīm ilgtspējīgā veidā sniegtu atbalstu kiberdrošības noturības sasniegšanā.

Šis viedoklis tika apstiprināts 2016. gada Padomes secinājumos[4], kur atzīts, ka „kiberdraudi un ievainojamība turpina attīstīties un pastiprināties, kas prasīs nepārtrauktu un ciešāku sadarbību, jo īpaši, pārvarot plaša mēroga pārrobežu kiberdrošības incidentus". Secinājumos tika atkārtoti apstiprināts, ka „*ENISA* regula ir viens no ES kiberizturētspējas sistēmas pamatelementiem".

ENISA darba izvērtējums tika iekļauts ietekmes novērtējumā, kas pievienots priekšlikumam pieņemt regulu par Eiropas Savienības Tīklu un informācijas drošības aģentūru (*ENISA* – „ES Kiberdrošības aģentūra") un Regulas (ES) Nr. 526/2013 atcelšanu, un par informācijas un komunikācijas tehnoloģiju kiberdrošības sertifikāciju („Kiberdrošības aktu").

Saskaņā ar *ENISA* regulas 32. pantu Komisija nosūta novērtējuma ziņojumu kopā ar saviem secinājumiem Eiropas Parlamentam, Padomei un Administratīvajai padomei. Šo kopsavilkuma ziņojumu pievieno Komisijas dienestu darba dokumentam par Eiropas Savienības Tīklu un informācijas drošības aģentūras (SWD (2017)502) novērtējumu.

2. NOVĒRTĒJUMA GALVENIE KONSTATĒJUMI

Saskaņā ar Komisijas Labāka regulējuma pamatnostādnēm[5] vērtējot ir analizēta Aģentūras darba rezultativitāte, efektivitāte, saskaņotība, nozīmīgums un ES pievienotā vērtība, ņemot vērā tās darbības rādītājus, pārvaldību, iekšējo organizatorisko struktūru un darba praksi.

Tāpat analīzē tika ņemta vērā situācija, kādā šobrīd darbojas Aģentūra, it īpaši attiecībā uz: ES jauno tiesisko regulējumu un politiku (piemēram, TID direktīva, ES Kiberdrošības stratēģijas pārskats); Aģentūras ieinteresēto personu kopienas jaunajām vajadzībām; savstarpējo papildināmību un iespējamo sinerģiju ar citu ES un valstu iestāžu, aģentūru un struktūru, piemēram, ES iestāžu, aģentūru un struktūru datorapdraudējumu reaģēšanas vienības (*CERT-EU*) un Eiropas Kibernoziedzības centra (*EC3*) darbu Eiropolā.

Lai varētu izvērtēt Aģentūras darbību:

- Komisija pasūtīja neatkarīgu pētījumu, kas tika veikts no 2016. gada novembra līdz 2017. gada jūlijam un kopā ar Komisijas veikto iekšējo analīzi ir galvenais novērtējuma avots.

---

3 Komisijas paziņojums par Eiropas Kiberizturētspējas sistēmu nostiprināšanu un konkurētspējīgu un inovatīvu kiberdrošības nozares sekmēšanu, COM/2016/0410 *final*.

4 Padomes secinājumi par Eiropas Kiberizturētspējas sistēmas nostiprināšanu un konkurētspējīgu un inovatīvu kiberdrošības nozares sekmēšanu, 2016. gada 15. novembris.

5 COM(2015) 215 *final*, SWD(2015) 111 galīgā redakcija; http://ec.europa.eu/smart-regulation/guidelines/docs/swd_br_guidelines_en.pdf

- Pētījumā veiktajos pasākumos ietilpa dokumentu izpēte, datu vākšana un analīze, iekļaujot ieinteresēto personu apsekojumus, saturīgas pārrunas ar galvenajiem kiberdrošības nozares dalībniekiem, kā arī ieinteresēto personu seminārs, salīdzinoša vērtēšana, Aģentūras pozīcijas noteikšana, un stipro un vājo pušu, iespēju un draudu („SVID") analīze.
- Tāpat Komisija rīkoja 12 nedēļu ilgu sabiedrisko apspriešanu, kas tika organizēta tiešsaistē un aptvēra *ENISA* darbības izvērtēšanu un darbības nākotni, kā arī mērķtiecīgas apspriešanās ar galvenajām ieinteresētajām personām.

Galvenos novērtējuma konstatējumus, kas iegūti saskaņā ar vērtēšanas kritērijiem, var apkopot šādi:

1. **Nozīmīgums –** ņemot vērā tehnoloģisko attīstību un augošos draudus, kā arī būtisko nepieciešamību paaugstināt tīklu un informācijas drošības (TID) līmeni Eiropas Savienībā, *ENISA* mērķi izrādījās nozīmīgi. Faktiski dalībvalstis un ES struktūras paļaujas uz zināšanām par tīklu un informācijas drošības attīstību; dalībvalstīs ir jāveido spējas izprast draudus un reaģēt uz tiem, savukārt ieinteresētajām personām ir jāveido sadarbība visās tematiskajās jomās un visu iestāžu starpā. Tīklu un informācijas drošība joprojām ir galvenā politiskā prioritāte Eiropas Savienībā, uz kuru *ENISA* būtu jāreaģē, taču Eiropas Savienības Tīklu un informācijas drošības aģentūras modelis kā ES aģentūra ar noteiktu pilnvaru termiņu i) neparedz ilgtermiņa plānošanu un ilgtspējīgu atbalstu dalībvalstīm un ES iestādēm strauji mainīgajā kiberdrošības apdraudējumu ainā; ii) var radīt juridisku vakuumu, jo TID direktīvas noteikumiem, ar kuriem Eiropas Savienības Tīklu un informācijas drošības aģentūrai uztic uzdevumus, ir pastāvīgs raksturs.

2. **Rezultativitāte –** kopumā *ENISA* ir sasniegusi mērķus un izpildījusi uzdevumus. Veicot pamatdarbības (spēju veidošana, speciālo zināšanu sniegšana, kopienas veidošana, politikas atbalstīšana), tika sniegts ieguldījums tīklu un informācijas drošības līmeņa paaugstināšanā Eiropā. Tas parādīja, ka ir ko uzlabot ikvienā darbības jomā. Novērtējumā tika secināts, ka *ENISA* ir efektīvi izveidojusi ciešas un uzticības pilnas attiecības ar dažām ieinteresētajām personām, sevišķi ar dalībvalstīm un *CSIRT* kopienu. Tāpat par rezultatīvu tika uzskatīta palīdzība spēju veidošanas jomā, sevišķi dalībvalstīs, kurām ir pamaz līdzekļu. Par vienu no svarīgākajiem aspektiem tika uzsvērta plašas sadarbības veicināšana un ieinteresēto personu vienošanās par pozitīvo uzdevumu, ko veic *ENISA*, savedot kopā cilvēkus. Tomēr *ENISA* saskārās ar grūtībām, cenšoties panākt lielāku ietekmi plašajā TID jomā. Tam par iemeslu bija arī fakts, ka tās finansiālie līdzekļi un cilvēkresursi bija pārāk ierobežoti, lai apmierinātu ļoti plašo pilnvaru prasības. Tāpat novērtējumā tika secināts, ka mērķi ekspertu zināšanu sniegšanā *ENISA* sasniegusi daļēji – tas saistīts ar problēmām ekspertu līgšanā (sk. punktu „Efektivitāte").

3. **Efektivitāte –** ar visu mazo budžetu, kas ir viens no zemākajiem salīdzinājumā ar citām ES aģentūrām, Aģentūra ir spējusi sniegt ieguldījumu mērķu sasniegšanā, visumā demonstrēdama resursu lietderīgu izmantošanu. Novērtējumā tika secināts, ka visumā procesi ir efektīvi un skaidri noteiktais atbildības sadalījums organizācijā veicinājis labu darba izpildi. Viena no Aģentūras darba ražīguma nodrošināšanas galvenajām problēmām ir saistīta ar *ENISA* grūtībām nolīgt un pieturēt darbā augsti kvalificētus speciālistus. Tika konstatēts, ka to var izskaidrot ar vairākiem faktoriem – tostarp valsts sektora vispārējām grūtībām konkurences

cīņā ar privāto sektoru, cenšoties pieņemt darbā augsti specializētus ekspertus, līgumu veidiem (uz noteiktu laiku), kurus Aģentūra varēja galvenokārt piedāvāt, un ne visai augsto pievilcīgumu, kas saistīts ar *ENISA* atrašanās vietu, piemēram, darbinieku laulāto grūtībām sameklēt darbu. Saistībā ar tās atrašanās vietu Atēnās un Hēraklejā bija nepieciešama papildu koordinācija, kas radīja papildu izmaksas, savukārt pēc pamatdarbības nodaļas pārcelšanas uz Atēnām 2013. gadā Aģentūras darbības efektivitāte palielinājās.

4. **Saskaņotība –** kopumā *ENISA* darbības bija saskanīgas ar ieinteresēto personu politiku un darbību valsts un ES līmenī, tomēr ES līmenī ir vajadzīga labāk koordinēta pieeja kiberdrošībai. *ENISA* un citu ES struktūru sadarbības potenciāls nav pilnībā izmantots. Pašreizējo ES juridisko un politisko pārmaiņu rezultātā pašreizējās pilnvaras nav pietiekami saskanīgas.

5. **ES pievienotā vērtība –** *ENISA* pievienotā vērtība, pirmkārt, bijusi Aģentūras spēja stiprināt sadarbību, galvenokārt starp dalībvalstīm, bet arī ar attiecīgām tīklu un informācijas drošības kopienām. Nav citu subjektu, kas ES līmenī atbalstītu tik dažādu ieinteresēto personu sadarbību tīklu un informācijas drošības jomā. Pievienotā vērtība, ko sniedza Aģentūra, bija atšķirīga atkarā no ieinteresēto personu atšķirīgajām vajadzībām (piemēram, lielās dalībvalstis pretstatā mazajām, dalībvalstis pretstatā rūpniecībai) un resursiem, kā arī Aģentūras nepieciešamības noteikt savām darbībām prioritātes saskaņā ar darba programmu. Novērtējumā tika secināts, ka *ENISA* darbības iespējamā izbeigšana varētu izrādīties visu dalībvalstu garām palaista iespēja. Bez decentralizētas ES aģentūras nebūs iespējams nodrošināt tāda paša līmeņa kopienas veidošanu un sadarbību starp dalībvalstīm kiberdrošības jomā. Ja *ENISA* vietā stātos divpusēja vai reģionāla sadarbība, aina būtu neviengabalaināka.

3. SECINĀJUMI/IETEIKUMI

Novērtējumā tika secināts, ka Eiropas Savienības Tīklu un informācijas drošības aģentūrai ar tās regulu bijušas uzticētas plašas pilnvaras, kas pieļauj elastību, taču dažos gadījumos nav bijis pietiekamas koncentrēšanās, tāpēc Aģentūrai bijis grūti panāk lielu ietekmi, lai gan tās mērķi 2013.–2016. gadā izrādījušies nozīmīgi. Aģentūrai izdevies sasniegt augstu efektivitātes līmeni un apliecināt savas darbības pievienoto vērtību ES līmenī, it īpaši, veicot pamatdarbības, kā Eiropas mēroga kibermācības, atbalsta sniegšanu *CSIRT* kopienai, apdraudējuma ainas analīzi. *ENISA* ir palīdzējusi uzlabot tīklu un informācijas drošības līmeni Eiropā, galvenokārt atbalstot sadarbību starp dalībvalstīm un ieinteresētajām personām tīklu un informācijas drošības jomā, kā arī veicot ar kopienu un spēju veidošanu saistītus pasākumus.

Aģentūra ir spējusi sasniegt šos rezultātus par spīti problēmām, kas izklāstītas šā ziņojuma iepriekšējos punktos un pievienotajā Komisijas dienestu darba dokumentā. Viena no galvenajām problēmām bija Aģentūras plašajām pilnvarām atbilstošu resursu nepietiekamība, it īpaši, ņemot vērā jaunos uzdevumus, kas Aģentūrai uzticēti ar TID direktīvu, un strauji mainīgo apdraudējuma ainu. Tāpat *ENISA* vēl aizvien ir vienīgā ES aģentūra, kurai piešķirts noteikts pilnvaru termiņš, lai gan tai citu uzdevumu vidū ir pirmāk minētie saistībā ar TID direktīvu veicamie uzdevumi.

Kiberdrošības apdraudējumu aina strauji attīstās, radot jaunus draudus, jo Eiropa aizvien vairāk kļūst atkarīga no digitālās infrastruktūras un pakalpojumiem ne tikai satīkloto ierīču, bet arī nu jau visuresošās savienojamības dēļ. Lietu internets digitālajā ekonomikā un sabiedrībā rada jaunas iespējas energoefektivitātei, vides aizsardzībai, savienotai

mobilitātei un veselības uzraudzībai reāllaikā, kā arī viedierīcēs īstenotiem un netraucētiem finansiāliem darījumiem. Tomēr reizē ar šiem uzņēmējdarbības virzītājiem rodas jaunas neaizsargātas vietas un ļaunprātīgas izmantošanas iespējas, kas ļauj uzbrukuma skartām ierīcēm graut digitālo vienoto tirgu.

Pamatojoties uz novērtējumu, tika secināts, ka pašreizējās pilnvaras nenodrošina *ENISA* ar instrumentiem, kas nepieciešami pastāvošo un briestošo ar kiberdrošību saistīto problēmu risināšanai.

Turklāt ES līmeņa kiberdrošības jomas subjektu skaita un nepietiekamas savstarpējās koordinācijas dēļ ES līmenī aug arvien lielākas neviengabalainības briesmas. Eiropas Savienībai ir nepieciešams koordinācijas centrs, kas novērstu jaunas briesmas, kurām ir horizontāls raksturs un kuras ietekmē vairākas rūpniecības nozares, un kas atbilstu kiberdrošības kopienas vajadzībām, īpaši dalībvalstīs, ES iestādēs un uzņēmumos. Novērtējums aicina domāt par starpnozaru/horizontālas sadarbības ES aģentūru ar plašām pilnvarām.

Novērtējums parāda: lai gan ir vairāki problemātiski jautājumi, *ENISA* piemīt ievērojams potenciāls dot ieguldījumu kiberdrošības līmeņa paaugstināšanā Eiropas Savienībā, ja tai piešķirtu pietiekamas pilnvaras un atbalstu finansiālo līdzekļu un cilvēkresursu ziņā.

Tāpat skaidri redzama ir nepieciešamība veidot dažādu ieinteresēto personu savstarpējo sadarbību un koordināciju. Nepieciešamība pēc koordinējošas vienības ES līmenī, kas atvieglotu informācijas plūsmu, mazinātu nepilnības un novērstu funkciju un atbildības pārklāšanos, kļūst arvien aktuālāka. *ENISA* kā decentralizēta ES aģentūra un neitrāla starpniece ir spējīga koordinēt ES pieeju aizsardzībai pret kiberdraudiem.

Šajā sakarā Komisija ir iesniegusi priekšlikumu reformēt *ENISA*, uzticot tai pastāvīgas pilnvaras, kuru pamatā būtu Aģentūras pierādītās galvenās stiprās puses un jaunās prioritārās jomas, piemēram, kiberdrošības sertifikācija. Jaunajām pilnvarām jāatspoguļo pārmaiņas dzīvē un jādod iespēja Aģentūrai arī turpmāk sniegt pienācīgu atbalstu Eiropas Savienībai.